

қатынастары негізінде жұмыс істейді және қолданыстағы стратегиялық траекторияның арнасында дамиды.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Голубев А.А. Экономика и управление инновационной деятельностью: Учебное пособие. СПб: ГУ ИТМО, 2014. 119 с
2. Трансдисциплинарность в философии и науке: подходы, проблемы, перспективы / Ред. В. Бажанова, Р.В. Шольца. Москва: Издательский дом «Навигатор», 2015.

АЙМАҚТЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНДАҒЫ КӨЛІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Кузенбаева Э.Р.

Казахский автомобильно-дорожный институт имени Л.Б.Гончарова

Қазіргі қоғамда өндіріс пен тұтыну арасындағы географиялық алшақтықтарды толтыру үшін көліктің көмегінсіз адамның қажеттіліктерін қанағаттандыруға болады. Әлемдік тәжірибе көрсеткендей, дамыған көлік инфрақұрылымының болуы көліктік-экономикалық байланыстарды жүзеге асыру арқылы аймақтың ресурстық, экономикалық және әлеуметтік әлеуетін тиімді пайдалануға ықпал етеді. Сондықтан облыс деңгейінде де, жалпы республика деңгейінде де әлеуметтік-экономикалық дамуды арттыру үшін тиімді көлік инфрақұрылымын қалыптастыру қажеттілігі туындап отыр.

Көлік инфрақұрылымын сапалық және сандық талдау үшін бұл тұжырымдамаға не кіретінін анықтау қажет. *Көлік инфрақұрылымы* – инфрақұрылымның бір түрі, яғни тасымалдауды жүзеге асыратын және олардың орындалуын және сақталуын қамтамасыз ететін көліктің барлық салалары мен кәсіпорындарының жиынтығы. Қазіргі экономикалық ғылымда «көлік инфрақұрылымы» түсінігінің мәнін анықтаудың үш негізгі әдіснамалық тәсілі бар – технократиялық, функционалдық және құны.

Экономикалық ғылым шығындарды нарықтық экономиканың жүйе құраушы факторы және әмбебап көрсеткіші ретінде қарастырады, ал көлік инфрақұрылымын құру және пайдалану инвестициясыз мүмкін емес, ал ол экономиканың капиталды көп қажет ететін салаларының бірі болып табылады, сондықтан шығындар факторы көлік инфрақұрылымын дамытуда шешуші рөл атқарады.

Қазақстан Республикасы үшін ішкі нарықты кеңейту үшін де, республиканың сыртқы сауда байланыстарын тереңдету үшін де көлік кешені сияқты экономикалық жүйені қалыптастыру және тиімді жұмысын ұйымдастырудың үлкен стратегиялық маңызы бар.

Өңірдің әлеуметтік-экономикалық мәселелерін шешуде, кәсіпорындар өндіретін өнімдерді жасауға қатысуда және оның түпкілікті құнын қалыптастыруда, әлеуметтік нысандардың аумақтық қолжетімділігін

қамтамасыз етуде, халықтың көліктік ұтқырлығын қамтамасыз етуде көлік инфрақұрылымының маңызы зор.

Жалпы нарықтық инфрақұрылым жүйесінің құрамдас бөлігі ретінде әрекет ете отырып, көлік нарық субъектілері арасындағы сауда мәселелерін үздіксіз шешуді қамтамасыз ететін институттар кешені болып табылады. Оның қызметі ұдайы өндіріс процесінде өндірістік ресурстарды біріктіру және олардың нарыққа шығуын қамтамасыз ету.

Көлік факторы Қазақстан Республикасында өзінің кең аумағымен және ресурстардың, халық пен негізгі өндірістік қорлардың біркелкі бөлінбеуімен ерекше маңызға ие. Көлік инфрақұрылымын басқару жүйесінің жұмыс істеуі мыналарға бағытталған:

- берілген жүйе элементтерінің серіктестігі және олардың өзара әрекеттесуі негізінде дамуға ықпал ететін жетістіктерге қол жеткізу;

- әлеуметтік-экономикалық жүйе салаларының, басқа шаруашылық жүргізуші субъектілердің көлік инфрақұрылымы көрсететін қызметтерге өсіп келе жатқан қажеттіліктерін толық және уақтылы қанағаттандыру;

- көлік инфрақұрылымының шығын факторларының анықтау;

- қала агломерациясының дамуын қамтамасыз ететін маңызды фактор ретінде әрекет ететін халықтың кеңістіктік және еңбек ұтқырлығы процестерін ынталандыруға жәрдемдесу;

- тауарлардың (оның қосылған құны көлік инфрақұрылымын ұтымды пайдаланумен ынталандырылатын) және қызмет көрсетудің бәсекеге қабілеттілігінің өсуін қамтамасыз ету. Жалпы, көлік инфрақұрылымын дамыту тұрғындардың өмір сүру сапасын жақсартуға және өңірдің экономикалық өсуіне ықпал етуге бағытталуы тиіс.

Сонымен қатар, елдегі экономикалық өсудің артуы өндірілген тауарлар көлемінің ұлғаюымен тасымалдауға өсіп келе жатқан сұранысты қанағаттандыру үшін көлік қызметін жедел дамытуды талап етеді. Дүниежүзілік тәжірибе көрсеткендей, өнеркәсіп өндірісінің 1%-ға артуы тасымалдау көлемінің 1,5 – 1,7%-ға өсуін тудырады. Республиканың темір жол, автомобиль, өзен және әуе көліктерімен, сондай-ақ автомобиль және темір жолдармен, кеме қатынасы бағыттарымен ұсынылған көлік кешені экономикааралық және мемлекетаралық қатынастарды жүзеге асыруда үлкен рөл атқарады. Айта кету керек, қазір Қазақстанның жаңа аумақтық ұйымы құрылуда. Бұл, ең алдымен, ірі қалалардың – агломерациялардың озық өсуінен көрінеді.

Қазіргі кезеңде Қазақстанның өңірлік саясаты аймақтардың ішкі және сыртқы бәсекеге қабілеттілігін арттыру, еңбек және капитал ресурстарын экономикалық өсу орталықтарында аумақтық шоғырландыру, өңірлік жұмыспен қамтуды арттыру үшін қолайлы жағдайлар мен факторларды қалыптастыруды қамтамасыз етуге бағытталған. және республика тұрғындарының өмір сүру сапасы.

Қорытылай келе, аймақтың нарықтағы бәсекеге қабілеттілігін жүзеге асыруға және арттыруға ықпал ететін жұмыс істеп тұрған немесе жаңа

кәсіпорындарға жағдай жасағанда ғана бәсекеге қабілетті бола алатынын атап өткен жөн. Оның үстіне өңір тек кәсіпорындар үшін ғана емес, ең маңызды ресурстардың бірі болып табылатын халық үшін де тартымды болуы керек.

Өңірдегі кәсіпкерлік және инвестициялық ахуалға ықпал ететін жергілікті атқарушы органдардың негізгі міндеттерінің бірі көлік инфрақұрылымын дамыту және қолдау, осының негізінде жекелеген кәсіпорындар мен салаларды дамытудағы қолданыстағы шектеулерді алып тастау болып табылады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қожабекова З.Е. Аумақтық кеңістік жүйесінде көлік инфрақұрылымы дамуын ұйымдастырудың экономикалық - географиялық мәселелері: ҚазҰУ. Алматы, 2010. 134 б.

2. Ізтілеуова М.С. Көлік жүйелерінің логистикалық инфрақұрылымы : Оқулық. ҚР ЖОО қауымдастығы. Алматы: Дәуір, 2012. 440 б.

КӘСІПКЕРЛІК СУБЪЕКТІЛЕРІНІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН ДАМУДАҒЫ ҚАЗІРГІ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Омарова А.Б., қ.ғ.м.,аға оқытушы

Казахский автомобильно-дорожный институт имени Л.Б.Гончарова

Қазір біздің елімізде бизнестің дамудың бұрын – соңды болмаған қолайлы ахуалы туып отыр. Бұған аталмыш салаға айрықша көңіл бөліп отыруы сол арқылы республикадағы банктердің оны қаржыландыруды жақсы жолға қоюы тікелей мұрындық болуда.

«Қазіргі кездегі әлемдік экономиканың одан әрі даму жағдайында, ірі компаниялардың айбынының артуы ғылыми техникалық революцияның болуымен, шағын және орта фирмалардың сақталуымен және дамуымен қоса жүреді. Жаңа өнімдердің көптеген түрлерінің өндірісі атап айтқанда, шағын және орта компаниялардың кәсіпорындарында басталады, себебі олар «күн» астындағы орын үшін, тұтыныстың өзгеруіне икемді сезімтал болуға, өндіріспен әлі қанағаттандырылмаған жаңа қажеттіліктерді іздеуге мәжбүр. Сондықтан шағын фирмалардың бір жұмыс істеушіге есептегендегі, ғылыми-зерттеу мен конструкторлық жұмыстарға шығындарынан жиі асып түсуі кездейсоқ емес. Қазіргі уақытта шағын бизнестің рөлі нарыққа ендірілген жаңа өнімдердің ортақ санында айтарлықтай мол. Орталық бюджет арқылы шағын және орта бизнеске жұмыспен қамтуда да қаржыландырады. Яғни еңбек әлеуметтік шығындар бойынша жеңілдіктер беріледі [1].

Ол бәсекелі ортаның дамуына жол ашты, нарықты тауарлармен және көрсетілетін қызметтермен молықтырды, халықтық кәсіпшілікті жаңғыртты, жергілікті билік органдарының экономикалық базасын нығайтты, ауылдардың, шағын және орта қалалардың дамуына септігін тигізді. Шағын кәсіпкерліктің артықшылығы — жұмсалған күрделі қаржының тез өтелуі, өндірушілердің